עין משפט נר מצוה

צט א מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' א ג:
ב [מיי' שם פ"ג הל' ה]:
ג [מיי' שם הל' ט]:
ק ד ה ו מיי' שם פ"ו הל' ט:
קא ז מיי' שם פ"ב הלכה ד:
קב ח ט מיי' שם הל' ה:
קג י מיי' שם הל' ו ופ"ח מהל' ערכין הלכה ה:

◆

תורה אור השלם

1 וְכִי יִרְבֶּה מִמְּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם כִּי יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים יד כד

2 וַיִּשָּׂא מַשְׂאֹת מֵאֵת פָּנָיו אֲלֵהֶם וַתֵּרֶב מַשְׂאַת בִּנְיָמִן מִמַּשְׂאֹת כֻּלָּם חָמֵשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ: בראשית מג לד

3 וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אִישׁ מִמַּעַשְׂרוֹ חֲמִשִׁיתוֹ יֹסֵף עָלָיו: ויקרא כז לא

ברבי יהודה דאמר יקבר. בספרי מפיק טעמא משום דכתיב הכסף כסף ראשון ולא כסף שני וא"ת דברים פירקין (דף מה.) אמרינן כסף ראשון ואפי' כסף שני וי"ל דה"מ על כסף אבל לחלל ב' פעמים פירות על כסף לא וא"ת דבפרק שליש דמעשר שני (מ"י) תנן אמרו לו לר' יהודה ומה מעשר שנטמא נפדה לקוח לא כל שכן אמר להם לא אם אמרתם במעשר שנפדה טהור ברחוק מקום תאמרו בלקוח שאינו נפדה כו' אם כן טעמא אחרינא אית ליה ולמה לי קרא בספרי וי"ל דאסמכתא בעלמא הוא אי נמי טרח וכתב לה קרא: **אפילו** לא יצא נמי. מעיקרא דשני בשנטמא ה"מ למפרך הכי אלא דעדיפא מיניה פריך: **לא** פלוג רבנן. תימה דבסוף פרק חלק (סנהדרין ד' קיג.) משני כי גזרו רבנן כי איתנהו למחיצות ולא קאמר דלא פלוג רבנן כדקאמר הכא ולא קשה מידי דהתם קאי אמאי דקאמר אלא דעיר הנדחת ואסקוה לירושלים והיה שם בשעת גמר דין ליתאכיל דהא קלטוהו מחיצות וה"ל שלל ירושלים בשעת גמר דין כו' ומסיק לעולם בטהור ואסקיה לירושלים ונגמר הדין דעיר הנדחת ודקא קשיא לך ליתאכיל כגון דנפול מחיצות אחר גמר דין וכדרבא דאמר מחיצה לקלוט דרבנן שלא לפדות אפילו נפול מחיצה דלא פלוג רבנן כדקאמר בשמעתין דכיון דלקלוט לא הוי אלא מדרבנן מן התורה חל עליו גמר דין אפילו לא נפול מחיצה כלל כיון שיכול לאוכלו אם ירצה ולא מיקרי נמי שלל ירושלי' כיון שיכול להוציאו ולפדותו אלא דרבנן אסור מחיצה לקלוט אפילו לקרות שלל ירושלים ולאכול דהעמידו דבריהם על דין תורה אהא מסיים כי גזרו רבנן היכא דאיתנהו למחיצות פירוש לא העמידו דבריהם על דין תורה למיקרי שלל ירושלים ולאכול אלא כי איתנהו למחיצות ולא נפול כלל אבל נפול מחיצות אחר גמר דין לא גזור רבנן להעמיד דבריהם על דין תורה לקרות שלל ירושלים ולאכול אע"ג דבשעת גמר דין קלטוהו מחיצות כיון דנפול מחיצות אחר גמר דין אבל אי נפול מחיצות קודם גמר דין אע"ג דלא הוי שלל ירושלים מ"מ לא חל עליו גמר דין דה"ל כגבולים וה"ל שלל שמים כיון שאינו ראוי לאכול ולא לפדות כדאמר בשמעתין דלא פלוג רבנן ויעלוהו כשיעשו מחיצות א"נ דוקא מיירי כנפול מחיצות קודם גמר דין ולא הוי כמו כגבולים דכיון שהיה ראוי לאכלו שעה אחת הוה ליה ממון הדיוט ושלל ירושלים לא הוי כיון דנפול מחיצות בשעת גמר דין אבל נפול מחיצות אחר גמר דין כיון דהוי שלל ירושלים בשעת גמר דין תו לא פקע והשתא אתי שפיר טפי בפשיטות כי איתנהו בשעת גמר דין גזור למיהוי שלל ירושלים כי ליתנהו בשעת גמר דין לא גזור ואם תאמר דמשמע דיגנזו משום דחל עלייהו גמר דין אבל היכא דלא חל עלייהו גמר דין יאכלו אם תבנה החומה והא אמרינן בפרק קדשי קדשים (זבחים דף נט.) כשהיה מזבח שלם ונפגם ונבנה אין חוזרין ונאכלין וי"ל דדוקא זבחים שעושין מהם עבודות אבל מעשר או בשר זבח לאחר העבודה או שירי מנחה חוזרין ונאכלין:

דנפול מחיצות. פי' רוב מחיצות דאי נפול מקצתם אע"ג דאסור לטלטל בשבת מ"מ מקרי מחיצה לענין אכילת מעשר וקדשים קלים כדאמרינן ריש פרק אלו דברים (פסחים דף סו. ושם ד"ה תוחב ודף סו) דההיא שמעתא דהלל צריך להעמיד אחר שנפרצו בה פרצות לכך לא היו יכולין להוליך סכיניהם בשבת לעזרה לשחוט פסחיהם דקודם שנפרצו היו מותרים לטלטל כדאמר רבי יוחנן (עירובין דף ו:) ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר ואעפ"כ בלילה היו אוכלין פסחיהם:

אין בו שוה פרוטה. אין תופס פדיון ולא בעי למדרש אין בו שוה פרוטה אין מוסיף חומש אבל פדיון תופס דסברא לאוקמא מיעוטא בגופה ולא בחומש דפחות משוה פרוטה לא חשיב ממון לתפוס פדיון אבל למ"ד אין בחומשו קשה דטפי הוה ליה למדרש דאינו מוסיף חומש:

אפילו בירושלים שנא' [1]כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר [2]וישא משאת מאת פניו אלא בלקוח בכסף מעשר שני לקוח בכסף מעשר נמי ליפרקיה א)דתנן [א]הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה כרבי יהודה דאמר יקבר אי רבי יהודה מאי איריא יצא אפילו לא יצא נמי אלא לעולם בטהור ומאי יצא דנפול מחיצות ב)והאמר רבא [ב]מחיצה לאכול דאורייתא [ג]מחיצות לקלוט דרבנן וכי גזרו רבנן כי איתנהו למחיצות כי ליתנהו למחיצות לא גזרו רבנן ג)לא פלוג רבנן בין איתנהו למחיצות בין ליתנהו למחיצות רב הונא בר יהודה אמר רב ששת חדא קתני [ד]מעשר שני שאין בו שוה פרוטה שנכנס לירושלים ויצא אמאי ניהדר ונעייליה וניכליה [ה]דנפול מחיצות ונפרקיה האמר רבא מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזרו רבנן כי איתנהו למחיצות כי ליתנהו למחיצות לא גזרו רבנן לא פלוג רבנן אי הכי מאי איריא אין בו שוה פרוטה אפילו יש בו נמי [ו]לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא יש בו דקלטן ליה מחיצות אבל אין בו אימא לא קלטו ליה מחיצות קא משמע לן ת"ר [3]אם גאל יגאל איש ממעשרו ולא כל מעשרו פרט למעשר שני שאין בו שוה פרוטה איתמר רב אמי אמר אין בו רב אסי אמר ד)[ז]אין בחומשו רבי יוחנן אמר אין בו רבי שמעון בן לקיש אמר אין בחומשו מיתיבי [ח]מעשר שני שאין בו שוה פרוטה דיו שיאמר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות בשלמא למאן דאמר [ט]אין בחומשו היינו דקתני דיו דאע"ג דבדידיה אית ביה כיון דבחומשיה ליכא שפיר אלא למ"ד אין בו מאי דיו קשיא איבעיא להו חומשא מלגיו או חומשא מלבר אמר רבינא תא שמע ה)[י]הבעלים אומרים בעשרים וכל אדם בעשרים הבעלים קודמין מפני שמוסיפין חומש אמר אחד הרי עלי בעשרים ואחד הבעלים

ואפי' בירושלים. שאין מעשר טהור נפדה שם דכתיב (דברים יד) כי ירחק ממך [וגו'] ונתת בכסף ולא כשהיה בירושלים: בלקוח. מעשר זה ולא הוא עצמו היה מעשר אלא צרכי סעודה שלקח בירושלים בכסף מעשר: **יקבר.** דקא סבר לא אלים למיתפס פדיונו: **אלא לעולם בטהור.** בין מעשר בין לקוח. ודקאמר נעייליה וניכליה: **מאי יצא.** נמי דקאמר דנפול מחיצות חומת ירושלים ושוב אין מעשר נאכל שם עד שיעמדו מחיצות דבעינן לפני ה' תאכלנו (שם יב) ובפדייה נמי לא דקלטוהו מחיצות מלפדותו עוד משנכנס לתוכו: **והאמר רבא.** במסכת מכות (דף כ.): **מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן.** מחיצה שנאמרה בתורה לא הוזכרה אלא לאכול בתוכה ושאמרו במשנה מחיצות קולטות אותם מלפדות עוד אם יצא דרבנן היא: **וכי גזור רבנן כו'.** לאו רבא קאמר לה אלא המקשה קאמר מדאמר רבא קליטת מחיצות מדרבנן בעלמא היא והשתא דנפול מחיצות ליתא להאי גזירה דכי גזור רבנן היכא דאיתנהו וזה הוציא את המעשר לחוץ אבל כי ליתנהו לא גזור הלכך ניפרקיה ואמאי בטלי: ומשני **לא פלוג רבנן.** בין יוצא מתוכן לנפלו דקליטת מחיצות גזרו בסתם בין איתנהו בין ליתנהו: **רב הונא ברבי יהודה אמר.** הא דאותבת לחזקיה מרישא דקתני באיזה מעשר אמרו שאין בו שוה פרוטה וקשיא לך ליעבד כחזקיה לא קשיא: **חדא קתני אין בו שוה פרוטה שנכנס לירושלים ויצא.** דקליטת מחיצות מעכבת מלחללו עוד על מעות הראשונות: **וניהדר ונעייליה וניכליה.** בירושלים עם תערובתו: **דנפול מחיצות.** והיינו יצא דקתני: **אפי' יש בו שוה פרוטה.** נמי לאו בר אכילה ולאו בר חילול הוא ואמאי תני באיזה מעשר אמרו בשאין בו שוה פרוטה כו': **לא מבעיא יש בו.** דכיון דבר פדייה הוא חיילא עליו קליטת מחיצות דרבנן ולא מיפרוק תו אבל אין בו אימא בכה"ג לא נגזור רבנן קליטת מחיצות לפדייה דמילתא דלא שכיח היא לחללו על מעות הראשונות וניעביד ליה כחזקיה קמ"ל: **פרט לשאין בו שוה פרוטה.** שאינו בכלל גאולה ולימדך שאינה תופסת פרוטה: **רב אמי אמר אין בו.** שוה פרוטה שנינו אבל אם יש בו שוה פרוטה בר גאולה הוא ותופס פדיונו: **ורב אסי אמר אין בחומשו.** שוה פרוטה שנינו דלאו בר גאולה הוא עד שיהא בו שוה ארבע פרוטות כדי שיהא ראוי לתוספת חומש דכתיב בהאי קרא: **דיו שיאמר כו'.** כחזקיה ולא אמרינן ימתין עד שיעלנו לירושלים או ימתין עד שיצרפנו עם אחר דכיון דבחומשיה ליכא [פרוטה] לא חשיב ודיו בכך: **אלא למ"ד אין בו מאי דיו.** מאי רבותיה דאצטריך למתני דיו ליתני אומר הוא וחומשו כו': **חומשא מלגיו.** על שוה עשרים זוז מוסיף ארבע שהן חומשו של קרן: **או חומשא מלבר.** על ארבעה רבעים מוסיף החמישית מן החוץ דהוו להו לעשרים זוז חמשא זוזי: **הבעלים אומרים בעשרים.** גבי מקדיש ופודה הקדשו תנן לה במסכת ערכין (דף כ.): **מפני שמוסיפין חומש.** ועשרים שלהן הוו כ"ה דאילו שאר כל אדם לא יוסיף חומש:

הבעלים

או

מסורת הש"ס

א) פסחים לח. סנהדרין קיב. מעשר שני פ"ג [מ"י] זבחים מט., ב) סנהדרין קיב. מכות כ. [ע"ש], ג) [יבמות סו. קו. כתובות נג:], ד) [ערכין כ. לקמן נה.], ה) ערכין כ.,

◆

מוסף רש"י

אפילו בירושלים. לאחר שנכנס, ואע"ג דדרשינן כי ירחק ממך המקום וצרת הכסף בידך, ברחוק מקום אתה פודה ולא בקרוב מקום (סנהדרין קיב:). **כי לא תוכל שאתו.** כשלא תוכל לאוכלו כגון זה שניטמא, ונתת בכסף (פסחים לז:). **ואין שאת אלא אכילה.** והכי קאמר קרא כי ירחק ממך, שיהא מעשר טהור חוץ לירושלים, או אפילו הוא בירושלים אלא שאי אתה יכול לאוכלו שנטמא, ונתת בכסף (מכות יט: וכעי"ז סנהדרין קיב:). **הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה.** דאלימא למיתפס פדיונו (פסחים לח.). **יקבר.** משום דקלישא קדושתיה ולא אלים למיתפס פדיוניה (שם). **מחיצה לאכול דאורייתא.** מן התורה מצוה לאכול לפנים מן החומה, אבל **מחיצות לקלוט.** שיהיו מחיצות קולטות, בין לענין פדייה בין לכל ענין, מדרבנן הוא (סנהדרין קיג.) דמשקלטוהו מחיצות שוב אינו נפדה (פסחים לז:). **וכי גזרו רבנן.** דמיהוי קליטת מחיצות למעשר דשוב אינו יכול לפדותו (שם).